

**WYKORZYSTYWANIE SEKSUALNE OSÓB MAŁOLETNIICH
PRZEZ NIEKTÓRYCH INKARDYNOWANYCH DO DIECEZJI POLSKICH
DUCHOWNYCH ORAZ NIEKTÓRYCH PROFESÓW WIECZYSTYCH
MĘSKICH ZGROMADZEŃ ZAKONNYCH
I STOWARZYSZEŃ ŻYCIA APOSTOLSKIEGO W POLSCE**

- WYNIKI KWERENDY -

Warszawa 2019

Opracowanie narzędzia oraz konsultacja merytoryczna:
o. dr **Adam Źak SJ**
Ewidencja, tworzenie baz danych oraz walidacja danych:
ks. dr **Przemysław Krakowczyk SAC**
Konsultacja narzędzia, analiza danych oraz opracowanie wyników:
ks. **Wojciech Sadłoń SAC**

Opracowanie zawiera wyniki zebranych przez Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski
oraz Sekretariat Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich danych.

Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego SAC im. Witolda Zdaniewicza jest pierwszym w Polsce,
niezależnym ośrodkiem badań nad religijnością oraz działalnością duszpasterską.
Założony został w 1972 r. przez Stowarzyszenie Apostolstwa Katolickiego (Księża Pallotyni).

© Copyright by Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego SAC im. Witolda Zdaniewicza

Spis treści

Wstęp	4
Metodologia przeprowadzania kwerendy	5
Wyniki kwerendy.....	6
Ogólna liczba przypadków.....	6
Źródła informacji o przypadkach.....	7
Postępowanie kanoniczne i przed organami państwa	8
Charakterystyka przypadków pod względem zakazanego czynu.....	9
Podstawowe wnioski.....	11

Wstęp

Punktem odniesienia przeprowadzonej kwerendy są w pierwszej kolejności dokumenty Kościoła katolickiego takie jak normy Motu Proprio „Sacramentorum Sanctatis Tutella” [O chronię świętości sakramentów] promulgujące „Normae de graviorus delictis” [Normy dotyczące najcięższych przestępstw duchownych] oraz „Wytyczne w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia” przyjęte przez Konferencję Episkopatu Polski.

Metodologia przeprowadzania kwerendy

Kwerenda dotyczyła wszystkich osób duchownych (posiadających święcenia w stopniu prezbiteratu oraz diakonatu), które w okresie od 1 stycznia 1990 do 30 czerwca 2018 inkardynowane były do **diecezji polskich** oraz wszystkich profesów wiecznych **zgrupowań zakonów męskich oraz stowarzyszeń życia apostołskiego** posiadających swoje siedziby na terenie Polski i skupionych w Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich. Oprócz 41 diecezji terytorialnych, do Konferencji Episkopatu Polski przynależą Ordynariat Polowy WP, dwie diecezje obrządku bizantyjskiego oraz ordynariat ormiański, czyli razem 45 jednostek, zwanych dalej „diecezjami”. Do Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich przynależą 59 jednostek podzielonych na 76 jurysdykcje, zwanych dalej „zakonami”. Z tego w kwerendzie uwzględniono 74 jurysdykcje bez kamedułów oraz Chemin Neuf. Zgrupowanie Małych Braci Jezusa nie należy do Konferencji Przełożonych Zakonów Męskich. Również duchowni prałatury personalnej Opus Dei nie należą do Konferencji Episkopatu Polski. Kwerendą objęto również duchownych i braci zakonnych przebywających poza granicami Polski, lecz przynależących do polskich diecezji i jurysdykcji zakonnych.

Kwerenda dotyczyła zgłoszonych instytucjom kościelnym od 1 stycznia 1990 do 30 czerwca 2018 r. przypadków wykorzystywania seksualnego małoletnich. Innymi słowy kwerenda dotyczyła znanych kuriom diecezjalnym i zakonnym przypadków przestępstw duchownego lub zakonnika przeciwko VI przykazaniu. Wyniki kwerendy obejmują ujawnione przez diecezje oraz jurysdykcje zakonne przypadki wykorzystania seksualnego osób małoletnich w kategoriach do ukończenia 15 roku życia oraz od ukończenia 15 roku życia ale przed ukończeniem 18 roku życia.

Kwerenda została przeprowadzona za pomocą papierowych formularzy wysłanych za pośrednictwem Sekretariatu Konferencji Episkopatu Polski oraz Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich. Formularze składały się z dwóch części:

1. Tabeli statystycznej dotyczącej ilościowego zakresu badanego zjawiska w jednostce kościelnej
2. Kart dotyczących charakterystyk poszczególnych przypadków w danej jednostce.

Dane dotyczące okresu 1990-2013 r. były pozyskane przez Koordynatora ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży w 2014 r. Wszystkie objęte kwerendą jednostki przekazywały dane za okres od 1 stycznia 2014 do 30 czerwca 2018. Zaś za okres 1990-2013 jedynie te, które w 2014 r. nie przekazały takich danych. Za monitowanie i zbieranie formularzy odpowiadał Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski. Zbieranie danych trwało od października 2018 do marca 2019 r.

Wyniki kwerendy

Ogólna liczba przypadków

Wszystkich zgłoszonych przypadków wykorzystywania seksualnego małoletnich (do ukończenia 18 roku życia) we wszystkich diecezjach i zakonach od 1 stycznia 1990 r. do 30 czerwca 2018 r. było **382**, w tym dotyczących osób poniżej 15 roku życia **198** (51,8%) i powyżej 15 roku życia **184** (48,2%).

Tab.1. Ogólna liczba zgłoszonych przypadków według roku zgłoszenia oraz wieku ofiary

Wykorzystywanie seksualne	Ogółem		Lata					
	Liczba	%	1990-2013	2014	2015	2016	2017	2018*
Ogółem	382	100,0	199	30	37	35	45	36
Przypadki poniżej 15 r.ż.	198	51,8	111	18	18	16	17	18
Przypadki powyżej 15 r.ż.	184	48,2	88	12	19	19	28	18

* - do 30 czerwca 2018 r.

Zgłoszonych przypadków w diecezjach było 284, w tym dotyczących osób poniżej 15 roku życia 154 (54,2%) i powyżej 15 roku życia 130 (45,8%). Zgłoszonych przypadków w zakonach męskich było 98, w tym dotyczących osób poniżej 15 roku życia 44 (44,9%) i powyżej 15 roku życia 54 (55,1%).

Tab.2. Ogólna liczba zgłoszonych przypadków według roku zgłoszenia oraz wieku ofiary w diecezjach

Wykorzystywanie seksualne	Ogółem		Lata					
	Liczba	%	1990-2013	2014	2015	2016	2017	2018*
Ogółem w diecezjach	284	100,0	141	20	32	25	36	30
Przypadki poniżej 15 r.ż.	154	54,2	85	13	14	11	15	16
Przypadki powyżej 15 r.ż.	130	45,8	56	7	18	14	21	14

* - do 30 czerwca 2018 r.

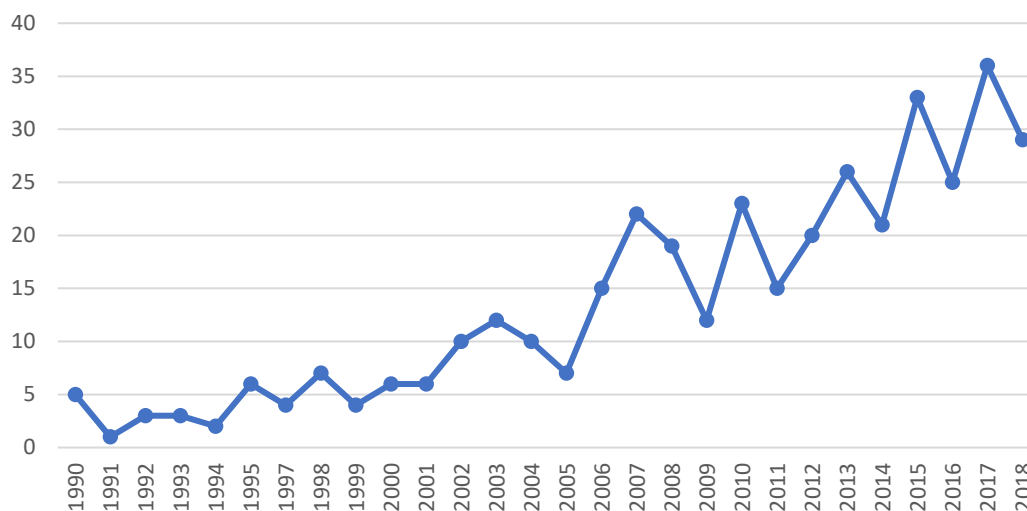
Tab.3. Ogólna liczba zgłoszonych przypadków według roku zgłoszenia oraz wieku ofiary w zakonach

Wykorzystywanie seksualne	Ogółem		Lata					
	Liczba	%	1990-2013	2014	2015	2016	2017	2018*
Ogółem w zakonach	98	100,0	58	10	5	10	9	6
Przypadki poniżej 15 r.ż.	44	44,9	26	5	4	5	2	2
Przypadki powyżej 15 r.ż.	54	55,1	32	5	1	5	7	4

* - do 30 czerwca 2018 r.

Liczbę przypadków zgłaszanych do jednostek kościelnych w poszczególnych latach, począwszy od roku 1990 do czerwca 2018 przedstawia poniży wykres.

Wyk. 1. Zgłoszone przypadki według roku zgłoszenia

Źródła informacji o przypadkach

Do jednostek kościelnych przypadki zgłaszane były najczęściej przez osoby poszkodowane (41,6%) lub ich bliskich (20,9%). W 5,8% jednostki kościelne dowiedziały się o przypadkach od organów państwa, w 5,2% z mediów. Osoby z parafii, czyli zarówno duchowni z parafii jak i świeccy zgłosili 5,2% przypadków. 1,3% przypadków zostało zgłoszone przez przełożonych (przypadki te dotyczą zakonników). Wiedza o 14,9% przypadków pochodziła z innego źródła, takiego jak: dyrektor szkoły, pedagog, wychowawcy, opiekunowie dzieci oraz znajomi poszkodowanych, współbracia (w zakonach), klerycy, inni kapłani.

Tab.4. Źródła zgłoszenia przypadków do jednostek kościelnych

Źródło informacji	Liczba	%
Ogółem przypadków	382	100,0
osoba poszkodowana / osoby poszkodowane	159	41,6
bliscy poszkodowanej	80	20,9
organy państwowe	22	5,8
media	20	5,2
osoby z parafii	20	5,2
sam oskarżony	15	3,9
przełożony (w przypadku zakonów)	5	1,3
inne	57	14,9
brak danych	4	1,0

Postępowanie kanoniczne i przed organami państwa

Spośród wszystkich przypadków, względem których udało się ustalić stan procesu kanonicznego (94,8% wszystkich zgłoszonych przypadków) 74,6% było już zakończonych, zaś 25,4% było jeszcze w toku*. Spośród zakończonych spraw, przypadki zakończone **wydaleniem ze stanu duchownego** stanowiły 25,2%; zakończone **innymi karami** (suspensa, upomnienie kanoniczne, zakaz pracy z małoletnimi, pozbawienie urzędu, ograniczenie postugi albo zakaz wystąpień publicznych) stanowiły 40,3%; zakończone **innymi skutkami** (nałożenie pokuty, przeniesienie na inną parafię, przeniesienie poza duszpasterstwo parafialne, do domu emeryta albo domu chorych księży, terapia, samowolne opuszczenie diecezji) stanowiły 11,5%; zakończone **umorzeniem postępowania** (ze względu na śmierć osoby oskarżanej, samobójstwo lub brak wystarczających dowodów, zły stan zdrowia) stanowiły 12,6%, zakończone **uniewinnieniem oskarżonego** 10,4%.

Tab.5. Zgłoszone przypadki według postępowania kanonicznego

Postępowanie kanoniczne	Liczba	%
Ogółem	382	100,0
Procedowane kanonicznie	362	94,8
Brak danych	20	5,2
Spośród procedowanych kanonicznie		
Ogółem	362	100,0
Zakończonych procesów kanonicznych	270	74,6
Postępowanie w toku	92	25,4
Spośród zakończonych procesów kanonicznych		
Ogółem	270	100,0
Wydalenie ze stanu duchownego	68	25,2
Inne kary	109	40,3
Inne skutki	31	11,5
Umorzenie	34	12,6
Uniewinnienie	28	10,4

Z przekazanych informacji wynika, że od 1990 do 2018 roku ze wszystkich przypadków zgłoszonych do jednostek kościelnych obejmujących zarówno ofiary poniżej jak i powyżej 15 roku życia przypadków procedowanych przed organami państwa było 44,0%. Przypadków procedowanych przed organami państwa w toku postępowania na dzień zbierania danych było 19,6%* zaś zakończonych postępowań było 80,4%. Spośród zakończonych w procedowaniu przed organami państwa przypadków, 63,0%

* Wysoki odsetek spraw w toku wynika z tego, że część analizowanych danych pochodziła z kwerendy przeprowadzonej w roku 2014, czyli zawierała informację o postępowaniu kanonicznym oraz organami państwa wg stanu na 2014.

zakończyło się skazaniem (w tym zasądzone odszkodowanie na rzecz ofiary w 5,9% przypadkach); 26,6% umorzeniem postępowania; 8,9% odmową wszczęcia postępowania i 1,5% uniewinnieniem.

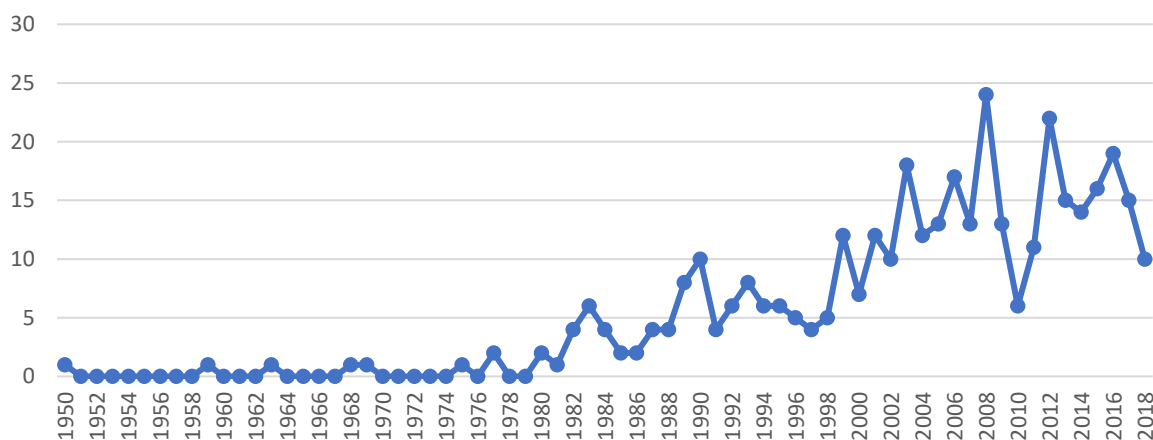
Tab.6. Zgłoszone przypadki według postępowania przed organami państwa

Postępowanie przed organami państwa	Liczba	%
Ogółem	382	100,0
Procedowane przed organami państwa	168	44,0
Brak zgłoszenia	120	31,4
Brak danych	94	24,6
Spośród procedowanych przed organami państwa		
Ogółem	168	100
Zakończone w procedowaniu	135	80,4
Postępowanie w toku	33	19,6
Spośród zakończonych w procedowaniu		
Ogółem	135	100
Skazanie	85	63,0
Umorzenie	36	26,6
Uniewinnienie	2	1,5
Odmowa wszczęcia postępowania	12	8,9

Charakterystyka przypadków pod względem zakazanego czynu

Zgłoszone przypadki, w tym również te, w których oskarżeni w procesie kanonicznym zostali uznani za niewinnych, znacznie rzadziej dotyczyły lat sprzed 1980 r. Zdecydowanie więcej przypadków dotyczy zarzucanych czynów w ostatnich dekadach, tak jak przedstawia to poniższy wykres.

Wyk. 2. Przypadki według roku popełnienia zarzucanego czynu*

* - w przypadkach, które dotyczyły zarzucanych czynów mających miejsce nie tylko w jednym roku, wzięto pod uwagę wyłącznie pierwszy rok.

W **diecezjach** (nie wliczając 7 przypadków, w których liczba ofiar została określona jako „kilka” oraz 8 przypadków pornografii dziecięcej), łączna liczba ofiar poniżej 15 roku życia we wszystkich zgłoszonych przypadkach (również niepotwierdzonych) w latach 1990-2018 wynosiła **254**. W **zakonach**, nie wliczając 2 przypadków, w których liczba została określona jako kilka, 1 przypadek pornografii oraz 2 przypadki z brakami danych, łączna liczba ofiar we wszystkich zgłoszonych przypadkach poniżej 15 roku życia wynosiła **91**. Zatem łącznie w diecezjach oraz zakonach (wyłączając wspomniane powyżej przypadki, w których nie dało się jednoznacznie ustalić liczby ofiar) liczba ofiar we wszystkich (również niepotwierdzonych) przypadkach poniżej 15 roku życia wynosiła **345**.

W **diecezjach** (nie wliczając 2 przypadków, w których liczba ofiar została określona jako „kilka”), łączna liczba ofiar powyżej 15 roku życia we wszystkich zgłoszonych w latach 1990-2018 przypadkach wynosiła **192**. W **zakonach**, nie wliczając 2 przypadków, w których liczba została określona jako kilka, łączna liczba ofiar we wszystkich zgłoszonych przypadkach powyżej 15 roku życia wynosiła **88**. Zatem liczba ofiar we wszystkich przypadkach (za wyjątkiem wspomnianych 4 przypadków, w których nie udało się jednoznacznie ustalić liczby ofiar) powyżej 15 roku życia w diecezjach i zakonach (również niepotwierdzonych) wynosiła **280**.

Wśród ofiar, we wszystkich zgłoszonych przypadkach łącznie małoletni płci męskiej stanowili 58,4%, natomiast małoletni płci żeńskiej 41,6%.

Podstawowe wnioski metodologiczne

Pomiędzy poszczególnymi diecezjami i jurysdykcjami zakonnymi występowały różnice w rzetelności wypełnionych ankiet. Przekazywane przez diecezje oraz jurysdykcje zakonne dane w kilku przypadkach były niepełne oraz niespójne, co wymagało dodatkowego monitorowania oraz weryfikacji danych. W niektórych przypadkach nie można było jednoznacznie ustalić wieku ofiar. W takich pojedynczych przypadkach, na etapie weryfikacji danych, określano wiek ofiar jako niższy. Odpowiedzi na pytania otwarte w formularzach kart wskazywały na pewną ignorancję w zakresie możliwego oraz wymaganego w przepisach kościelnych podejścia do zgłaszanych przypadków.

Biorąc pod uwagę ewentualne dalsze badania, proponuje się rozszerzenie formularzy (ankiet) w następujący sposób:

1. Rozdzielić pytanie o proces kanoniczny i dalsze postępowania na:
 - a. procedury procesu kanonicznego
 - b. doraźne środki zaradcze na czas procesu
 - c. skutki procesu (uniewinnienie, umorzenie, skazanie – jaki rodzaj kary?)
2. Pytanie o proces karny przed organami państwa skategoryzować wg odpowiedzi: brak zgłoszenia, odmowa wszczęcia postępowania, umorzenie, uniewinnienie (w każdej kategorii dlaczego?), skazanie (z wyrokiem w zawieszeniu, skazanie z wyrokiem pozbawienia wolności, zasądzenie odszkodowania, sprawa w toku)
3. Uwzględnić pytanie o proces z powództwa cywilnego ze skategoryzowanymi odpowiedziami: wyrok zasądający (odszkodowanie, inne - jakie?) wyrok oddalający pozew, umorzenie postępowania, sprawa w toku, brak zgłoszenia. Pytanie o powoda w procesie z powództwa cywilnego: duchowny podejrzany, domniemana ofiara, inne – jakie?